

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Syntagma Iuris || Vniversi, Atqve Legvm || Pene Omnivm
Gentivm, Et || Rervm Pvblicarvm Præcipvarvm,||**

Grégoire, Pierre

Francofurti ad Mœnum, M.D.XCIX.

VD16 VD16 G 2999

31 de Ædilibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-97739](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-97739)

esse iurisdictionem Imperatoris Honorius & Theodosius re-
scripserunt. *Magisterius*, *de iur. iud.* c. 9. Fuit pante Arca-
dium & Honorium tempus, in quo erat adhuc Magist. et officio-
rum alius a Magistro militum. Nam Anasias, Magisteriam di-
gnitatem magnificam per Orientem constituit, cui & duces &
milites praesentales obedirent. *l. si. de re milit. lib. 12.* C. Fuerunt au-
tem per Orientem ante tempora Arcadii & Honorii Magister
officiorum per Orientem, & Illyricum, vnus: & per Occidentem
alter, vt scribitur in notitia vtriusque Imperii. Sub Orientalis dis-
positione erant scholae Senatorum prima, & secunda, gentium
sagittariorum, clibanatorum, armaturarum iuniorum, agerium
in rebus, mensores, lam padarii: scrinia memoriae, memoriae epi-
scolarum, libellorum, dispositionum, officium admissio:um: fa-
bricarius Orientis, Ponticus, tres: Afsiana vnus, Thraciarum, du: Il-
lyrici, 4. Erantque illi Magistro officiorum de schola gentium in
rebus adiutor, subadiutor, adiutores duo, Fabricarum vnus, Barba-
riorum tres, Orientis vnus, Afsianae vnus, Ponticae tres, Thracia-
rum & Illyrici vnus. Curiosus cursus publici praesentis: vnus cu-
riosus per omnes provincias, interpretes diuersarum gentium. Re-
rum earundem scholae & scrinia, & fabricae in Illyrico, Italia, &
Gallia fuerunt, eademque munera fuerunt Magistro officiorum per
Occidentem. Deferunt leges istis notiones militarium causarum
quarundam. *l. 1. 2. 3. de offic. magi. offi.* C. quas i. fin. de re milit.
lib. 12. C. Magist. militum & peditum, & Ducibus concedunt illi
namque & Magisteriam dignitatem habere dicuntur militarem,
vt docuimus antea *lib. 19. c. 17.*

¶ Veruntamen ex illis colligitur, Magisteriam dignitate Ma-
gistorum equitum & peditum praesentium, minorem Magi-
steriam dignitate, de qua tractat Calliodorus, quam etiam dicit no-
cessisse Praetoriae seu Praefecti praetorio Principis, cuius maxi-
mam fuisse docuimus potestatem, & fere a rege secundam. ¶ Ad
¶ cuius etiam imaginem tres Praefecti Praetorio in Oriente, & duo
Praefecti in Occidente, dignitatem & potestatem magnam subie-
runt: vt legem quoque condere possent, modo legibus iam con-
stitutis non aduerterentur. *l. 2. de offic. praef. praet. O. ient. lib. 1. c. 11.*
29. in lices suarum administrationum deponere ex causa deli-
ctorum, & alios subrogant. *l. 3. & 4. eod.* Rescripta Principis ad
eos solos referuntur. *l. 1. c. eod.* Et in lumen in sua Praefectura
habebat dispositionem iuris & actionum, excepto quod libellus
illis oblati, non constituebat litis contestationem. *l. 1. eod.* sicuti
in libello Principi oblato recepim aliquando est. *l. 1. & 2. quan-
libel. princ. obla. lit. cont. fac. C.* Et leges generales constituere non
poterant, nisi Principis essent iudicio approbatae. *l. 2. de off. praef.
praet. Afs. l. 1. & si. C. de legib.* Aderant singulis Praefectis maiorum
Praetoriorum, Princeps cornicularius, adiutor, commensariensis,
ab actis, numerarii quatuor, in his aut vnus, operum alter, sub-
adiutor, cura epistoliarum, regeferarius, exceptores, adiutores, sin-
gularii: vt scribitur libro notitiae vtriusque Imperii, de quibusdam
etiam meminerunt *l. 1. 2. 3. de apparitoribus Praefecti Praetorio*
& priuileg. *eor. lib. 12. c. 2.*

De Aedilibus. Cap. 31.

- 1 Aediles unde dicti, & qui.
- 2 Aeditiane ante Tribunatum plebis antiquior.
- 3 Aedilium duo ordines aediliumque, Curulium origo, conatus, &
potestatis incrementum. nu. 5.
- 4 Aediles a quibus crearentur, munera & officia eorum, insignia-
que. nu. 6. 7. 8. & 9.
- 10 Annonariae cura, penes quos. nu. 11. 12. & 13.

¶ Via aedilium edictum, & iuris honorarii & Praetorii pars dici-
tur, & coheret iuri Praetorum vrbani & peregrini. *l. 5. §. praetoriae de verbor. obliq. P. §. praetoriae de iuris. §. i. §. Praetorum quo-
que aedilia, vers. proponerant, de iure iur. apud Iustin. & ibi Theo-
phil. dicendum post Praetores de aed. lib. Theophilus Aediles di-
ctos esse ait, §. porro aediles, eod. vel a cura aedilium sacrum quam
habebant, ne quis ante quadagesimum forte annum ad sacerdotium
admitteretur: item aediles quasi aediles ab aduendo, nam, in-
quit, quo tempore plebs recessit a Senatu, quemadmodum Con-
sul inter patres ius reddebat, ita & in plebe creatus est quidam
quem illi adirent, qui ope aliqua egerent, vel ita dicti, quod magis
est, placet quod fortis curarent, a Graecis *ἀγοραῖοι*. Sextus Pom-
peius Festus, *de Aedilibus*, inquit, initio dictus Magistratus, qui adu-
m non tantum sacrarum, sed etiam priuarum curam gerebat. Postea
hoc nomen & ad Magistratus transfusum est. Dictus est autem aedi-
lis, quod facilius ad eum plebs aditus esset. Sed & aedilatus dicebatur ca-*

dem dignitas: sicut Pontificatus, aut Magistratus. Et Varro, *de
ling. Lat. de Aedilibus*, qui ad sacras & priuas procuraret. Item inquit
Pomponius, *l. 2. §. si idem temporibus, de orig. iur. P. vt essent qui a-
dibus praesent, in qua omnia scia sua plebs referebat, duos ex plebe
constituit, qui etiam aediles appellati sunt.*

¶ Dubitat Fenestella, vtum aediles ante Tribunum pleb. crea-
ri ceperint & aeditiam plebeiam pro vetustissimo Magistratu
habet, *Fenest. de Magistr. c. 13. atq; iuxta sententiam comicetiam*
adfert, quod exactis Regibus ad secessionem plebis in sacrum mo-
tem factam, maxima pars populi tanto tempore absq; aliquo in
Repub. Magistratu qui eum tueretur existerit. Et quod apud Li-
uium non multa post Tribunos pleb. creatos legat quodam tem-
pore, cum alter Consul obiisset & alter agram antiquam traheret.
¶ Oppugnant hanc sententiam plures & verius, Platarchus, in
¶ *Mario* duos constituit aedilium ordines, vnum in quo ipsi aediles
in iure dicendo, sellis curuos pedes habentibus, vterentur, qui
nomen Magistratus retinebat. Secundum autem aedilem popula-
rem Magistratum appellatum. De plebeis vitiis tantum aediles
eligebantur ab initio, postea vero anno ab vrbe 390. creati h. ce-
perunt ex patriciis, in tertia secessionem plebis a patribus, quando
concordia facta, ludus fieri maximus ce. fuisset Senatus, & vt dies
vnus triduo adiceretur, aedilibus plebis id recusantibus, concla-
mantibus autem iuuenibus. Patriciis, se id immortalium causa lu-
benter facturos, si aediles fierent. Vnde factum, vt Dictator qui
comitia habebat, duos aediles ex populo rogauerit. Et ita Cn.
Quintius Capitolinus, & P. Cornelius Scipio, ex Patriciis primi
aediles additi sunt duo. Quos, vt Praetorem curulium sella & prae-
texta instrui placuit, haec & plura *Liuius lib. 7. Decad. 1. Fenest. l. 2. §.
deinde cum placuisset creari, de Magistrat.* Cicero, aediles curulis
Magistratum, multis annis post Decemuiros institutum ait, *Cic.
lib. 6. Epistol. ad Atticum, eius l. omnium autem. 107. §. Cuiusmodi
¶ tamen conditionis fuissent, prius a suffragiis populi creaban-
tur, vt ceteri Magistratus. ad quod alludit quod scribitur a Plauto,
in Sycho.*

Sine populi suffragio, tamen aeditiam hic quidem gerit.
Notans temeritatem Parathici, qui in domo aliena sine potestate
imperabat. Aliquando & postea, Caesares aediles creati sunt. Et re-
fert Pomponius, *l. 2. §. deinde Corn. Sylla, de orig. iur.* In litem Ca-
esarem duos Praetores, & duos aediles qui frumento praesent, a
Cereere, Cereales dictos constituisse. Deinceps aediles Senatuse,
creatos fuisse, & sex in vrbe aliquando ius dixisse. ¶ Magistratus
¶ principio aedilis fuit populis: subinde, vt de Praetoribus dictum est,
adeo creuit eius auctoritas, vt ad eos summa rerum & iustitias con-
sularis Imperii aliqua do venerit, *Pompon. Latius, in Magistr. in aedil.
Dion. Halic. de illorum ortu, causa, & potestate, & formula creandi
ficeribit, in 6. circa fin. Petierunt a Senatu permissi sibi vt quos an-
nis duos ex plebe crearent subministraturos Tribunos pleb. quicquid o-
pus sit, & lites nonnullas eorum permissu diiudicatos, aduimq; sacra-
rum, locorum publicorum, atq; annonae curam habituros. Hoc quoq;
per Senatum concessio, creauerunt, quos tunc ministros & socios Tri-
bunorum ac Iudices appellabant: nunc vero ab officiorum vno aediles
vocant, potestatem habentes alterius ministrum vt antea. Curant au-
tem multas magnas res, suntq; maxima ex parte Graecorum agoranom-
is similes. ¶ Exemplo ¶ Reipub. Romanorum, fuerunt coloniae
quaedam gubernatae, & ciuitates & oppida formam Magistratu
popularium mutati sunt. Ideo & in municipiis quibusdam aedi-
les fuerunt, qui aedilium munera Romanorum, saltem aliqua cum
eodem nomine obibant, vt in *l. qui in salam, §. 1. loca. P. in l. non tantum,
§. si qui in aeditate, de exco. iuto.* Et Spartianus quoque per latina
oppida Dictatores & aediles fuisse, vt *Vlbris Areti Monariae op-
pido scribit, Spart. in Adria. Meminit & Iuuenalis, Sat. 10. sed huc
plebeium, & veluti minimum facit Magistratum.**

*Et de mensura vis dicere, vasa minor a
Frangere pannosus vacuus aedilis Vlbris.*
Et Pertius, *Sat. 3.*
Frangeri heminas Areti aediles triquis.
¶ Ex quibus etiam colligimus, vnum aedilium mutans, circa men-
suras, vt curarent iustitiae & probae essent: talia essent & pondera:
quae si talia non reperissent, liceret frangere, *l. item queritur, §. si
quis mensuras, loca. P.* Praecipua namque circa forum venale cura
eorum, & circa venalia: idcirco de his edicta proponebant quae
vendebantur, vt res sine vitio morboque venderentur: & si cum
illis venderentur, palam facerent, §. *proponerant, de iure natu. gen.
& civil. l. 1. de aedil. edict. P.* Et ita tradit Aulus Gellius, in ed. cto
aedilium Curatum qua parte de mancipiis vendendis cautum est,

scriptum sic fuisse, *Tiulus seruorum singularum, ut scriptus sit curato, ut ut intelligi recte possit, quid morbi viciq, cuiq, sit: quis fugi-
 tius erro de sit, noxae solutus non sit, Gell. lib. 4. c. 2. Deceptis et-
 iam succurrebat emtoribus vel actione redhibitoria, vel quanto
 minoris, vel in factum, l. 1. §. 4. l. sciendum, 9. l. reddibere, 2. l. cum autem, 23. de adul. edict. P. cum similib. vt ostendimus alibi eo-
 piose, lib. 25. Syntag. c. 21. *Asperius* similes dixit potestatis aliqua
 parte Dionysii. *Halycaronaensis*, lib. 6. quod venalium curam ha-
 berent, vt ait *Budæus* in commentar. ling. Græcæ, & de macello
 ius dicerent, quod hodie politici decuriones, vel capitolini nostri
 curant. *Suidas asperius*, *Adiles* magistratus fore dicit, *Suid. in
 vers. asperius*. & rerum venalium curatores, & forte quinos de-
 ligi solitos in Pyrcæum, totidem in ipsam urbem Athenis. Idem a-
 libi, *idem in ver. dia papiua*, hos adiles seu fore curatores, quan-
 tum cuique meretrici dādum esset decreuisse tradit: item in clas-
 sibus, bellitemporibus in conferendo tributo, quantum cuique
 pro facultatibus conferendam esset, statuisse, inde *Syntag. c. 21*, id
 est, descriptores d. c. 8. Et alibi, *in verb. xli. c. citat Theophrastum*
 lib. de legibus, qui scribat *Adiles* & *agoranomos* duas res curare
 debere: tum vt in foro modestia seruetur: tum vt mendacis ab-
 stineant non vendentes modo, sed ementes etiam. Cura etiam
 eorum, ne vita venderentur, emerentur ve, & potestas eos qui
 hæc facerent flagellari, vt ex verbis *Suetonii* arguitur, dum de
 stulticia & itacondia *Claudii Cæsaris* loquitur, *Sueton. in Claud.
 Cæs. c. 38. Idem scribam Quæstorium, nemq, Prætura sanctum viris
 Senatoriis, inauditos & innoxios relegauit: quod illi se aduersus pri-
 uatam intemperantiam habuisset, hic in adulterate iniquinos prædiorum
 suorum, contra verita coacta vendentes, multast, villarum quo
 interuenientem flagellast.* *Aristoteles*, lib. 6. *Politico. c. 3.* curam æ-
 dilicitatis duas partes habere præcipuis notat: quarum prior re-
 rum necessarium, vt in foro adfiri vendanturq, super qua cura
 constituendum cæsar Magistratum, cuius officium sit circa contra-
 ctus, & circa honestatem. *¶ Altera* partem curam huic mu-
 neri coniunctam: propinquam, circa urbem de publicis priua-
 tisque rebus, de ædificatione decenti, de viarum conseruatione,
 ac directione, de finibus regundis, vt sine querela sint, & sic de si-
 milibus. Partes eius muneri esse, *Præfectos* de maris rescindendis,
 fontium curatores, portuum conseruatores. *Varro*, *Festus* *Pom-
 pilius Iurisd. Dionysius* & *Theophilus*, vt paulo ante diximus,
 circa ædificia publica & priuata curam ad illum fuisse, in notatio-
 ne nominis docent. *¶ Plato*, lib. 6. de legibus, etiam id munus pro-
 prium ad illos putat: sibi vero curam alterius agoranomi, ad viarum
 inquit, ædificationum que exordinandorum curam præpositi, ne
 aut homines iniuriarentur, vel ipse feræ noceant, & vt tam in ipso
 urbis ambitu, quam in suburbis consentanea queq, gerantur, æ-
 diles sint: qui vero fori venditionisque rerum curam habebant,
 rerum sint venalium curatores *asperius*. *Papinianus*: ad adiles
 pertinere ait, *l. pen. de viapub. lib. 43. P. tit. 10.* curare adæquate
 vias que sunt secundum vel iuxta ciuitates, ne effluxione neccat
 domibus, pontem fiant vbi cumq; oportet, ut ad eam ne parietes
 domorum que ad vias publicas ducunt, labi possint: ne quis ef-
 fodiat vias, ne subruat vel construat in his aliquid, ne pernicitat
 proiciat stercorea in vias, non rixari in eis.
 ¶ *Cicero* de hac ædilitate altiora & præstatiores recenset mu-
 nera, vocatq; ædilitatem maximum magis, & ipsam ædilitatem
 magnificentissimi nam, lib. 2. officiorum. Et cum ipse eam adeptus
 esset, his verbis eius curam sic exprimit, *Cicero. Orat. 7. in Verrem.*
Nunc sum designatus adiles, habeo rationem quid a populo acceperim:
*mibi ludos sanctissimos maxima cum ceremonia Cereis. Libero Li-
 bereq, faciendos: mibi Floram matrem populo plebiq, Romane, ludo-
 rum celebritate placandam: mibi ludos antiquissimos, qui primi Ro-
 mani sunt nominati, maxima cum dignitate & religione, esse faciendos:*
mibi sacrarum ædium procuracionem: mibi totam urbem tuendam
*esse commissam. Ob earum rerum sollicitudinem fructu illos da-
 tos antiquiorem in Senatu sententia dicende locum, cogam præcædã,*
scilicet curulem, suis imagines, ad memoriam potestatemq, præcedam.
*Præcipiebant & adiles, ne incendia ædium fierent. l. 1. de offi. præf.
 vigili. P. Erant & frumento præpositi illi, qui dicti adiles Cereales,*
*l. 2. de inde, Corne. Sylla, de orig. iur.**

rate, per officinas pistorum, ciborumq; pensum & mundiciam
 panis exigendo. Cuius etiam dignitas par cum Præfecto urbis, &
 eius carpentum mixta glorificatione cõcedebat, vt refert *Cal-
 siodorus* in formula Præfecti annonæ, *Cassio. lib. 6. Varia. ca. 18.*
 Munus & hoc Lætie, cauendi ne annona venderetur vel fraude-
 tur, Præfecti eius urbis etiam est, vt notat *Ioannes Lucius*, lib. 6.
Placito. curia tit. 3. plac. 3. ¶ Romæ etiam aliquando, anno ab vr.
 be condita 759. cum fames vltiq; adeo magna oborta fuisset, vt gla-
 dadores, mancipiaq; venalia ultra octoginta milia passus fuerint
 ab vrbe Romana reiecta, multosq; ex suis ministris tum Cæsar tũ
 alii ablegauerint, iustitiam in dictam, & Senatõrib. vt quo vellere
 proficiscerentur permissum fuerit, viri Consulares frumento &
 pani præfecti, *Dio Cass. lib. 55. histor.* Res ardua certe & sollicitu-
 dinis necessitate que annonam respicit, & vitam omnium qui in
 Reipub. sunt, & ad cuius procuracionem viri sapientes & experi-
 entia insignes, præfici debeant, similes *Iosepho*, cui hoc munus
 Pharaõ vt sapientiori delegauit, *Genes. 41.*

¶ Sicut ¶ *Carolus Bonus Comes Flandria*, ipse met manum
 adinuit huius negotio: & cõ anno Domini 1116. sterilitas in Gal-
 lia & Flandria grassaretur, iussit in tota Flandria canes occidi, ne
 exiguum annonæ consumerent, *Mejerus lib. 4. histor. Fland. ¶ E-*
runt ¶ Romæ Episcopi dicti, qui curam panis & annonæ, & præ-
 tii haberent, *l. si. Episcopi, de mune. & hono. P.* Et tanta dehinc fuit
 habita hæc sollicitudo, vt etiam ad sacros ecclesie Episcopos de-
 lata sit, *l. de Episc. aud. C.* Et in Gallia & alibi diligenter prouisa
 fuerit circa annonam: vt explicauimus in lege Julia de annonæ,
 lib. 36. *Syntag. huius c. 30.* vbi plura. His addendum, curam quoq;
 adh bendam, ne fallites qui apparitores sunt curatorum anno-
 næ, p. stes clandestina fraude contendant, & si faciant ordine
 moueantur, *l. fin. de apprior. præfect. urb. lib. 12. C.* cauerq; debe-
 re Magistratus superiores, ne decutiones ipsi prætextu dignita-
 tis monopoliorum sint factores aut auctores, vt propriam ex-
 pleant auaritiam, *contra l. de monopolis. C.*

De Provincialibus Magistratibus aliis quam Prætoribus. Cap. 32.

- 1 Inconstantia rerum mutat omnia.
- 2 Provincialium Romanorum varia diuisio. Et qui Proconsules in
 provinciis dicti: qua illis subdita: ubi potestas eorum, & quod
 maiores Consulibus, qualis eorum potestas: iur. iudic. & cura.
 §. num. seq.
- 3 Reftoris provincia nomen, commune omnibus regentibus pro-
 uinciis.
- 9 Præfides provincia imperium & potestas. Iurisd. d. i. & officia.
 num. 14.
- 10 Proconsules qua habeant sub sua d. i. potestate, & officia.
- 11 Vicaris Proconsulum qua habeant sub sua d. i. potestate: & eorum
 potestas. nu. 18.
- 12 Consularis provincia reftor quid habeat sub se.
- 13 Correctoris iurisd. d. i. & officia.
- 15 Curatoris Cæsaris munus in provinciis.
- 16 Quæstorum arariorum munus & officium.
- 17 Receptores generales financiarum in Gallia.
- 19 Legati Proconsules quam iurisdictionem haberent, & qui dicam-
 tur.
- 20 Legatus Cæsaris, Præf. & Corrector.
- 21 Legati Summi Pontificis auri, missi a latere.
- 22 Legati Principis a legatis Proconsulis differentes.
- 23 Præfectus Augustalis quis, & iurisd. d. i.
- 24 Ininuati instrumentorum coram iuridico Alexandria.
- 25 Provincialium reftores militares.
- 26 Limenarche duces.
- 27 Reftor provincie generaliter quis, & forma constituendi eun-
 dem, insignia.

Inconstantia rerum humanarum efficit, ne perpetuo tenore, i
 provincia, eorumque reftores aut leges perseruare porue-
 rint, §. vt autem lex. de non alie. reb. eccl. in aui. Et proinde cogi-
 mur mutatio inuaturali, vel ex præscripto Imperatorum aut po-
 puli, stylum dicendi variate, & varias Magistratum ordinationes
 præferre, vitandæ in iure confusionis causa. ¶ Provincie tãntæ
 Imperatorum monarchiam, in Consulares & Prætorias dilin-
 erant, vt ait *Cicero*. *Philip. 1.* Octauius Cæsar, postquam solus Imper-
 ator fuit declaratus, provincias ditioni Romanæ subditas, in re-
 se & p. plium diuisit: militia & custodia egentes sibi referuauit,
 pacatas populo tribuit, Quos in suarum provinciarum guber-
 nationem